

були виставлено такі експонати: кругові зошити, практичні уроки вихованців, наочні посібники, які були виготовлені на уроках праці. Також варто підкреслити, що дореволюційні відвідувачі та оглядачі відзначали, що експонати Глухівського інституту показали, що спеціалізований навчальний заклад істотно переважає за рівнем педагогічної думки Київський та Вінницький¹ [6, с. 63 – 64].

Таким чином, Глухівський учительський інститут систематично та успішно брав участь на регіональних, загальноімперських та міжнародних виставках кінця XIX – початку XX ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Центральний державний історичний архів (м. Київ). Ф. 707. Оп. 149. Спр. 40.
2. Белашов В. І. Історіографічна традиція та джерельна база вивчення історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (1874 – 2014 рр.) *Історичні студії суспільного прогресу*. 2014. № 2. С. 39 – 51.
3. Ковалевский Е. Народное образование на Всероссийской выставке в Нижнем Новгороде в 1896 г. СПб.: Типография А. С. Суворина, 1897. IV, 461 с.
4. Огієнко Д. П. Трудове виховання у навчальних закладах Чернігівщини другої половини XIX – початку XX ст. Чернігів, [Б. м. в], 2011. 250 с.
5. Стороженко М. З мого життя. Київ: Либідь, 2005. 432 с.
6. Художественный иллюстрированный альбом Всероссийской выставки 1913 г. в городе Киеве. Киев, 2002. 308, LVIII с.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО ТА ЇХ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

Загалевиц Валентина

Відокремлений структурний підрозділ Кам'янець-Подільського фахового коледжу

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

викладач суспільних дисциплін вищої категорії

Белінська Людмила

Відокремлений структурний підрозділ

Національного університету харчових технологій

«Кам'янець-Подільський фаховий коледж харчової промисловості»

викладач суспільних дисциплін вищої категорії

Андрей Шептицький (1865–1944) був видатним діячем церкви та громадського життя, архієпископом-митрополитом УГКЦ, відомий своїм глибоким гуманізмом,

¹ «Навпроти ного (Київського учительського інституту – В. К.) размещены были экспонаты Глуховского Учительского Института. Хотя они занимали меньше пространства, но, тем не менее, при внимательном осмотре их можно было вывести заключение о лучшей постановке педагогической стороны в этом Институте по сравнению с Киевским. Здесь так же, как и в первом демонстрировались круговые тетради, практические уроки воспитанников и т. д. Но помимо того, Глуховский Институт демонстрировал новейшие течения методологического характера, именно, именно – наглядный способ преподавания, проводником которого в народную школу является Институт. Как мы увидим из описания экспонатов городских и народных школ, этот способ получил уже в последних, благодаря воспитанникам Института, довольно широкое применение. Центральное место занимали экспонаты по ручному труду, введенному в число необязательных предметов при Глуховском Институте, чего совершенно не существует при Киевском. Программа преподавания, повидимому, довольно обширная» [6, с. 64].

активною участю у громадському та політичному житті свого часу [1]. Він був ідеологічним лідером для своєї церкви і відомий своїми педагогічними ідеями, серед яких можна виділити наступні:

1. **Гуманізм і толерантність.** Шептицький прагнув виховувати громадян з високою моральною свідомістю, здатних до толерантного ставлення до інших людей та різноманітності культурних і релігійних переконань.

2. **Освіта як засіб громадянського виховання.** Андрей Шептицький активно підтримував і розвивав систему освіти в своїй церкві та впроваджував сучасні методи навчання. Він вважав, що освічена людина може краще розуміти соціальні проблеми та бути активним учасником суспільного життя.

3. **Соціальна відповідальність.** Митрополит підтримував ініціативи, спрямовані на поліпшення соціальних умов і підтримку найбільш вразливих верств населення, вважаючи, що церква має активно допомагати потребуючим та брати участь у розв'язанні соціальних проблем.

4. **Національна свідомість і культурна спадщина.** Андрей Шептицький підтримував українську національну ідентичність та розвиток української культури через розширення освіти та підтримку української мови.

5. **Діалог із суспільством і державою,** що відображався у співпраці з усіма верствами суспільства та владою для досягнення спільних цілей і вирішення соціальних проблем [2, с.57].

Гуманізм Андрея Шептицького був визначений його глибоким віруванням у гідність та значущість кожної людини. Він вважав, що головне призначення церкви і суспільства полягає в тому, щоб створювати умови для розвитку та самореалізації кожної особистості. Визначимо основні аспекти гуманізму А.Шептицького:

- **Підтримка гідності людини,** що виражалась у непорушності та непосяжності гідності кожної людини, незалежно від її соціального статусу, національності чи релігійних переконань.
- **Толерантність і взаєморозуміння** розкривалися в ідеї взаємної поваги, між різними культурами, релігіями та групами у суспільстві.
- **Соціальна справедливість і благополуччя,** які спрямовані на поліпшення соціальних умов та забезпечення благополуччя найменш захищених верств суспільства.
- **Освіта і розвиток особистості** відображається у доступності для всіх і сприянні розвитку інтелектуальних, моральних та духовних здібностей кожної особистості.
- **Громадянське суспільство і демократія.** На переконання А. Шептицького у громадянському суспільстві кожна людина має право на участь у прийнятті рішень і впливати на події, що відбуваються у суспільстві [6, с.203].

Загалом, гуманізм Шептицького проявлявся у його постійній боротьбі за права та гідність людини, його спробах сприяти розвитку людського потенціалу та створенню більш справедливого і гуманного суспільства [3, с.54].

Андрей Шептицький звертав велику увагу на значення освіти як засобу громадянського виховання. Він розглядав освіту не лише як передачу знань, але й як засіб формування морально-етичних цінностей та громадянської свідомості. Розглянемо ключові аспекти його педагогічних поглядів.

А. Шептицький вважав, що кожна людина має право на якісну освіту, незалежно від її соціального статусу чи матеріального стану, тому активно підтримував розвиток

освітніх закладів та ініціатив, спрямованих на **підвищення рівня освіти** серед населення.

Митрополит підкреслював важливість **виховання моральних якостей**, таких як справедливість, толерантність, милосердя та повага до інших. Він вважав, що освіта повинна сприяти формуванню цінностей, які сприяють гармонійному розвитку суспільства.

Андрей Шептицький підтримував **громадянську активність та відповідальності**. Вважаючи, що освічена громадянська свідомість є основою для побудови демократичного суспільства, і підтримував ініціативи, спрямовані на підвищення активності громадян у різних сферах життя [6, с.203].

Велику увагу у своїх педагогічних вченнях великий педагог звертає на **розвиток критичного мислення та творчості** застосування методів навчання, які стимулюють розвиток самостійної думки та пошук нових рішень.

У цілому, педагогічні ідеї Шептицького відображають його глибокий гуманізм та віру в потенціал освіти для покращення суспільства і формування громадянських якостей у людей.

Андрей Шептицький відіграв значну роль у зміцненні національної свідомості та збереженні культурної спадщини українського народу. Він вважав, що розвиток національної ідентичності та підтримка культурних цінностей є ключовими завданнями для становлення суспільства.

Шептицький долучився до розширення освіти в українському середовищі, сприявши відкриттю шкіл та інших освітніх установ, де українська мова була основною мовою навчання. Він підтримував розвиток української літератури, мистецтва та науки, активно сприяв виданню книг українською мовою та популяризації української культури.

Крім того, А. Шептицький підтримував ініціативи зі збереження історичних пам'яток та пам'яток культурної спадщини. Він віддавав перевагу розвитку національних культурних цінностей і стимулював розвиток української національної самосвідомості серед своїх прихильників і співвітчизників.

Таким чином, Андрей Шептицький вважав підтримку національної свідомості та культурної спадщини не лише важливим для українського народу, але й необхідним для зміцнення самоідентифікації та становлення нації в цілому.

Великий митрополит віддавав велике значення діалогу з суспільством і державою, переконаний в тому, що співпраця між релігійними, громадськими та політичними установами є ключовим чинником для покращення суспільства і вирішення його проблем. Він прагнув до співпраці з усіма верствами суспільства та владою для досягнення спільних цілей і вирішення соціальних проблем. [4, с.672]. Шептицький активно сприяв встановленню діалогу між різними конфесіями, культурними та етнічними групами, сприяючи взаєморозумінню та толерантності. Він виступав за мирне співіснування різних національностей та релігій в Україні, наголошуючи на необхідності взаємоповаги та взаєморозуміння, а у відносинах з державою активно захищав права своєї церкви та українського народу в цілому. Він виступав за справедливість, права людини і громадянина, а також за утвердження принципів демократії та правової держави. Його зусилля спрямовувалися на створення умов для вільного розвитку особистості та формування громадянського суспільства [2].

У своїх посланнях до вірних А.Шептицький закликав, щоб усі вони давали приклад християнського життя, любові до свого народу, правдивого патріотизму. Він писав: “У християнських народів нема більш виховної сили над силу Церкви. Вона виховує народи, вона вціплює вже в душу дитини ті християнські чесноти, які роблять з неї доброго патріота і мудрого громадянина... Поза церквою є ще інституції, що є добрими школами громадських чеснот. Тими інституціями є родина, громада та добровільні об’єднання і спільноти людей. Вони є знаменитими школами громадських чеснот, бо вони є тими органічними клітинами, з яких складається всенаціональний організм” [5].

Таким чином, педагогічні ідеї А.Шептицького відображали його загальний гуманістичний підхід до життя та віру в потенціал людини для створення кращого суспільства, а діалог суспільства і держави був важливим інструментом зміцнення міжконфесійного та міжетнічного миру, розвитку демократії, захисту прав людини та формування національної свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горілий А.Г. Історія соціальної роботи в Україні Навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво Астон, 2004. 174 с.
2. Кекош, О. М. Виховання крізь призму педагогічних поглядів митрополита Андрея Шептицького URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9932> (дата звернення: 28.03.2024).
3. Курляк І., Лаба С. А.Шептицький як меценат національної освіти. Сучасне українське виховання. *Матеріали науково-практ.конф.* Дрогобич, 1996. Львів, 1997. С. 54-62.
4. Левашова І.Ю. Вони змінили світ. Донецьк: Глорія-Трейд. 2011. 704 с.
5. Митрополит Шептицький – праведник миру і твердиня Христової віри (до 150-річного ювілею Андрея Шептицького) *Матеріали регіональної студентської конференції вищих навчальних закладів I-II р.а. Тернопільської області.* 11 листопада 2015р. URL: <https://chdmc.org.ua/wp-content/uploads/11/mrskr2015.pdf> (дата звернення: 28.03.2024).
6. Огірко О.В. Духовно-моральне виховання молоді в спадщині Андрея Шептицького. *Вісник післядипломної освіти.* Випуск 12 (41) «Серія «Педагогічні науки» (Категорія «Б») URL: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-12\(41\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-12(41)) (дата звернення: 28.03.2024).

РОЗКРИТТЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ І ЦІННОСТЕЙ ДУХОВНОЇ ТА МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ У ДЕРЖАВІ, ГРОМАДІ ТА ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДНИХ ДУХОВНИХ І МОРАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Маленко Катерина

Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Конотопський професійний аграрний ліцей» Попівської ОТГ Сумської області
викладач історії I категорії

Актуальність. Зараз в умовах сучасного виховання й зростання нового покоління відбуваються великі соціальні зміни, зумовлені глобалізаційними процесами, але